

Η ΝΗΣΟΣ ΣΑΣΩΝ*

Ἡ νῆσος Σάσων, ἣν κατέλαβεν ἡ Ἑλλάς διαρκούντος τοῦ ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1912, ἠναγκάσθη δὲ ὑπὸ τῶν δυνάμεων διὰ τῶν διακοινώσεων τῆς 18 Ἰανουαρίου καὶ τῆς 11 Μαρτίου τοῦ 1914 νὰ παραδώσῃ εἰς τὴν Ἀλβανίαν, μνημονεύεται ἐν τῇ ἀρχαιότητι τὸ πρῶτον κατὰ τὸν δεῦτερον αἰῶνα πρὸ Χριστοῦ ὑπὸ τοῦ Πολυβίου καὶ τοῦ Σκύλακος.

Καὶ ὁ μὲν Πολύβιος ἀναφέρει τὴν Σάσωνα ἐν ἐπειροδίῳ τινὶ τοῦ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους περὶ τὸ ἔτος 215 π. Χ. πολέμου τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου Ε΄¹.

Ὁ δὲ Σκύλαξ ὁ Καρυανδεὺς ἐν τῇ Περίπλῳ γράφει· Κατὰ ταῦτά ἐστι τὰ Κεραύνια ὄρη ἐν τῇ Ἠπειρῷ, καὶ νῆσος παρὰ ταῦτά ἐστι μικρὰ, ἣ ὄνομα Σάσων².

Εἶτα δ' εὐρίσκόμεν μνειάν τῆς Σάσωνος παρὰ τῇ Στράβωνι, ἀρχομένου τοῦ πρώτου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος, δευτὴς ἀναφέρει Σάσωνα τὴν νῆσον, ἥτις μέση πῶς ἴδρῃται τοῦ διάρ-

* Ἡ πραγματεία αὕτη εἶνε ἐκτενεστέρη καὶ συμπληρωμένη ἀνάπτυξις δύο ιστορικῶν μου ὑπομνημάτων ὑποβληθέντων τὸν χειμῶνα τοῦ 1912-3 εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Ἰνστιτούτον τῶν ἐξωτερικῶν. Ἐκφράζω δ' ἐνταῦθα τὰς εὐχαριστίας μου πρὸς τὸν ἐν Ῥώμῃ φίλον κ. Θόμμαν Μίλλερ διὰ τινος ἀνακοινώσεως αὐτοῦ, ἰδίως ἀναφερομένης εἰς τὰ σημειούμενα ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ περὶ τῆς Σάσωνος ἐν τοῖς γεωγραφικοῖς χάρταις.

¹ Πολυβίου Ε', 110. "Ἢδη δὲ συνεγγίζοντες αὐτοῦ τοῖς περὶ τὸν Ἄδων ποταμὸν τόποις, ὃς ἔει παρὰ τὴν τῶν Ἀπολλωνιατῶν πόλιν, ἐπιπίπτει πανικόν, παραπλήσιον τοῖς γενομένοις ἐπὶ τῶν περὶ τὴν στρατοπέδων. Τῶν γὰρ ἐπὶ τῆς οὐραγίας πλεόντων τιτὲς λέμβοι, καθορμισθέντες εἰς τὴν νῆσον, ἣ καλεῖται μὲν Σάσων, καίτοι δὲ κατὰ τὴν εἰρηλικὴν τὴν εἰς τὸν Ἰόνιον πόντον, ἔχον ὑπὸ γέφυρα πρὸς τὸν Φίλιππον, φάσκοντες συνωρημέναι τιτὰς αὐτοῖς πλεονίας ἀπὸ τοῦ πόντου· τούτους δ' ἀπαγγέλλει, ὅτι καταλίπειν ἐν Ῥηγίῳ πενήτησι ὁμομαίαις, πλείονας ἐκ' Ἀπολλωνίαν καὶ πρὸς Σκεφδιαίδαρον . . .

² Σκύλακος Καρυανδεὺς Περίπλους ἐν «Συλλογῇ τῶν ἐν ἐπιτομῇ τοῖς πάλαι γεωγραφηθέντων». Ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας. 1807. Τόμ. Α' σ. 25.

ματος τοῦ ἐκ τῆς Ἠπειροῦ πρὸς τὸ Βρεντέσιον¹. Ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς λεγομέναις Χρηστομαθείαις ἐκ τῶν Στράβωνος γεωγραφικῶν² ἀναγινώσκωμεν τὰ Κεραῖνια ὄρη, καὶ Χάονες, ἢ ἀρχὴ τοῦ Ἴονίου κόλπου, καὶ νῆσος Σασῶ.

Παρὰ δὲ τῷ Κλαυδίῳ Πτολεμαίῳ φέρονται τὰ ἐξῆς:

Νῆσοι δὲ παρῴκεινται τῇ Μακεδονίᾳ ἐν μὲν τῷ Ἴονίῳ πελάγει Σασῶ νῆσος (ἢ Σάσων) μδ ς', λθ^ο³.

Τῶν δὲ Λατίνων συγγραφέων ποιοῦνται μνησθῆναι τῆς Σάσωνος ὁ Πλίνιος, παρ' ᾧ ἡ νῆσος λέγεται ῥητῶς ὀρμητήριον πειρατῶν⁴, ὁ Πομπώνιος Μέλας⁵ καὶ Σίλιος ὁ Ἰταλικὸς, ὅστις, λέγων ἀπαισίας τὰς ἄμμους (harenas) τῆς Σάσωνος⁶, ὑπονοεῖ βεβαίως τοὺς ἐν αὐτῇ ἐνεδρεύοντας πειρατάς. Σημειοῦται δὲ ἡ νῆσος καὶ ἐν τῷ Itinerarium Antonini Augusti⁷, ὁδοιπορικῶν τῶν κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν ὁδῶν τῆς ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, συνταχθέντι μὲν τὸ πρῶτον, καθ' ᾧ φαίνεται, ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ αὐτοκράτορος Καρακάλλα, περιελθόντι δ' εἰς ἡμᾶς οἶον κατεγράφη μετὰ μεταγενεστέρων προσθηκῶν ἀρχομένου τοῦ τετάρτου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω διαφόρων χωρίων τῶν Ἑλλήνων καὶ Λατίνων συγγραφέων δὲν φαίνεται οἰκουμένη ἡ Σάσων ἢ Σασῶ ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις, ἀλλὰ βλέπομεν αὐτὴν ἀπλῶς ὡς ἀγκυροβόλιον τῶν πλεόντων πρὸς τὴν Ἀπολλωνίαν, κειμένην ὀλίγον βρειότερον τοῦ σημερινοῦ Αὐλώνος, ἢ τὸ Ὀρικόν, οὗ τὴν θέσιν

¹ Στράβωνος ς' σ. 281.

² Βιβλ. Ζ'. Ἐκδ. Κοραῆ. Ἐν Περσιόσις. 1817. Τόμ. Δ' σ. 371.

³ Πτολεμαίου Γ', 13, 87 ἐκδ. Νόβδε. Ἐν Λευσίᾳ. 1848. Τόμ. Α' σ. 201.

⁴ Πλινίου Naturalis Historia III 80' In Ionio autem mari (h) Orico MM p. Sasonis, piratica statione nota.

⁵ Pomponius Mela II, 7, 13' in Adria Apsoros . . . nigra Coreyra, Tragurium, Diomedea, Aestria, Sason.

⁶ Silius Italicus, VII, 479' At vos, o natae, currit dum immobilit filium, Hadriaci fugite infaustas Sasonis harenas.

⁷ Itinerarium Antonini 489. Ἐκδ. Pinder καὶ Parthey. Ἐν Βερολίῳ 1848 σ. 520, 8.

δρίζουσι σήμερον σωζόμενα ἐρείπια ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Αὐλῶ-
νος¹, ἴσως δὲ καὶ ὡς ὄρμητῆριον πειρατῶν.

Κατὰ δὲ τοὺς βυζαντιακοὺς αἰῶνας δὲν εἶνε ἀπίθανον, ὅτι
εἶνε ἢ αὐτὴ ἐκείνη νησίς, ἣν ὁ Νικήτας Χωνιάτης ὀνομάζει
Ἰαιρονήσιον² κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Rouqueville³.

Ἀσφαλῶς δ' εὐρίσκομεν τὴν Σάσωνα μνημονευομένην παρὰ
Βυζαντινῷ συγγραφεὶ μόνον τῷ 1439. Εἶνε δ' οὗτος ὁ διάκονος
Ἰωάννης Εὐγενικός, ἀδελφὸς Μάρκου τοῦ Ἐφέσου, ἐγγράφας
ἐν φ. 281^b τοῦ Παρισιακοῦ κώδικος 2075, οὗ τὴν γραφὴν ἐπε-
ράτωσεν, ἐπιστρέφων εἰς Βυζάντιον μετὰ τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς
ἐν Φλωρεντία συνόδου, κατὰ τὸν ἐξ Ἀγκῶνος εἰς τὸ Βυζάντιον
διάπλουν, τὸ ἐξῆς σημείωμα:

† Μετεγράφη ἐκ τοῦ αὐτοσχεδίου, μέσον τῆς νεῆς Φιλίππου Μπε-
νίου τοῦ Ἀγκωνιτάνου, ἣ καὶ ἐπέβην σὺν θεῷ ἀπᾶραι εἰς τὴν πα-
τριδα, ἀναχθέντων ἡμῶν ἐξ Ἀγκῶνος τῇ ια' μαίου, ἡμέρα τῆς ἐβδο-
μάδος β', περὶ ἐσπέραν. Ἐτελειώθη δὲ τὸ παρὸν, πλεόντων ἡμῶν
ἀντικρὸ Δυρῶρχίου, κατ' αὐτὸν τὸν Ἀδρίαν κόλπον ἐγγὺς μικρὸν
κατωτέρω τῆς νήσου Σαζάλνης νῦν καλουμένης, τῇ κδ' τοῦ αὐτοῦ
μηνὸς Μαΐου, τῆς β' Ἰνδικτιῶνος, ἡμέρα παρασκευῆ περὶ ἐσπέραν, ἐν
ἔτει ςϞϞζ' ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ἀπὸ δὲ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας
αὐθ'. Δέσποινά μου, θεοτόκε, βοήθησόν με μέχρι τέλους:—Ἀμήν.

† Ὁ νομοφύλαξ Ἰωάννης διάκονος ὁ Εὐγενικός:†⁴

Ἐν τούτοις δὲ πολὺ πρὸ τοῦ χρόνου τούτου εὐρίσκομεν μνη-

¹ Ἴδε Νέου Ἑλληνομνήμονος Τόμ. Γ' σ. 282.

² Νικήτα Χωνιάτου ἐκδ. Βόννης σ. 118, 20' τότε ταῖσιν τὸν Μαρουλὴ
στῆρίζαντα τὴν εἰς Σικελίαν κίλευθον καὶ πρὸς τὴν νῆσον κατέραντα ἦεις Ἰαι-
ρονήσιον ἐπικέκληται.

³ Voyage dans la Grèce. Ἐν Παρισίοις. 1820. Τόμ. Α' σ. 42 ἐν σημ. 2, ὅπου
ὁ Rouqueville γράφει Ἰαιρονήσιον ἀντὶ τοῦ ἐν τῇ καιμένῳ τοῦ Χωνιάτου Ἰαιρο-
νήσιον.

⁴ Μέρος τοῦ σημειώματος τούτου εὑρηται ἐκδορμένον παρὰ Marie Vogel-
Gardthausen (Die griechischen Schreiber des Mittelalters und der Re-
naissance. Ἐν Λειψία. 1909 σ. 172). Ἐντεῦθα δ' ἐκτίθεται πλήρες κατ' ἀντίγρα-
φον προθύμως αταλέν μοι ὑπὸ τοῦ ἐπιμηλητοῦ τῶν χειρῶν τῆς ἐν Παρισίοις
Ἑθνικῆς βιβλιοθήκης κ. Ἐρρίκου Omont, ὅστις καὶ μοι ἀπεκρίθησεν, ὅτι ὁ κώ-
διξ ἔχει γραφὴν παρὰ διαφόρων χειρῶν.

μονευομένην τὴν Σάσωνα τὸ πρῶτον ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ. Καὶ δὲ ὁ Ἄνδρηγαυοὶ τῆς Νεαπόλεως, οἵτινες ἐπεδίωκον ἴδια συμφέροντα καὶ μετῆρχοντο ἰδίαν πολιτείαν ἐν ταῖς χώραις τῆς βόρειου Ἡπείρου καὶ τῆς Ἀλβανίας, κατέλαβον τὴν Σάσωνα τῇ 13 Αὐγούστου 1279, ὅτε ὁ βασιλεὺς Κάρολος Α' διώρισε τὸν Οὐγωνα Sully Rousseau τοποτηρητὴν τῶν Ἄνδρηγαυῶν ἐν Αὐλῶνι¹.

Κατόπιν δὲ τῷ 1303 μνημονεύεται ἡ Σάσων ἐν τινι ἐγγράφῳ τοῦ βενετικοῦ ἀρχείου², καὶ πάλιν δ' εἶτα τῷ 1324 βλέπομεν ἐξ ἐγγράφου τῆς Ραγούσης, ἐν ᾗ γίνεται λόγος περὶ ἀποστολῆς δύο πλοίων τῆς πολιτείας ταύτης εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀλβανίας χάριν καταδιώξεως πειρατικοῦ σκάφους, γινομένην μνείαν τῆς Σάσωνος³.

Τελευτώντος δὲ τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος ἡ νησις παρίσταται κατεχομένη ὑπὸ τοῦ Ἀλβανοῦ φυλάρχου Μπάλασα Β'. Ἐξ ἐγγράφων δὲ τοῦ βενετικοῦ ἀρχείου δυνάμεθα νάποκατα-

¹ *Del Giudice* La famiglia di re Manfredi o. LXX κατὰ Ν. Γερακάθου ἐν τῇ ἐφημερίδῃ: Ἐσπερία τῆς 13 Φεβρουαρίου 1913. Τοῦ αὐτοῦ ἐγγράφου μνημονεύει καὶ ὁ Ἰωάννης Ρωμανὸς (περὶ τοῦ δεσποτάτου τῆς Ἡπείρου. Ἐν Κερκύρᾳ. 1895) ἐν σ. 92) ἔκτε μνείας τῆς Σάσωνος. Ἄξιον δὲ σημειώσεως εἶνε, ὅτι, ἀν' ἔχθ' ἀκριβῶς ἢ ὑπὸ τοῦ κ. Γερακάρη παραπομπὴ εἰς τὸ βιβλίον τοῦ *Del Giudice*, ὅπερ δὲν μοι εἶνε προσιτόν. ἡ μνεία τοῦ γεγονότος τοῦτου περὶ τῆς Σάσωνος διέλαθε τοὺς ἐκδότας τῶν ἐν τῇ κατωτέρῳ σημειώσαι 2 Acta et diplomata res Albaniae mediae aetatis illustrantia.

² Βενετικοῦ ἀρχείου (Archivio di Stato) Misti del Senato lib. II. φ. 21. 128. Havere quod portatur Dyrachium cum galea armata et inde reddit cum galeis armatis de cetero sit franchum sicut havere, quod vadit et intrat intra et extra cultum et ultra Sasnum. *De Giomo* ἐν τῷ Archivio Veneto Τόμ. ΑΑ' (1886) 20, 91. Πρὸς. *Thallózy-Jireček-Szilloy* Acta et diplomata res Albaniae mediae aetatis illustrantia. Ἐν Βιέννῃ. 1913 σ. 160 ἀρ. 546.

³ *Thallózy* κατὰ ἐνδ' ἀν. σ. 208 ἀρ. 694. Consilium rogatorum statuit, ut ambae naves communis mittantur usque Durachium et a Durachio usque Sasnum ad persequendum quoddam lignum piratarum, quod intravit cultum et quod dicitur visum fuisse apud S. Nastasiam a li Rodoni.

πτήσωμεν ὡς ἐξῆς τὴν ἱστορίαν τῆς νήσου ἀπὸ τοῦ 1344 μέχρι τοῦ 1483.

Καὶ δὴ κατ' ἐγγραφοῦ τῆς 4 Σεπτεμβρίου 1344 λαμβάνει ἡ βενετικὴ πολιτεία τὴν ἀπόφασιν, ἵνα γραφῆ εἰς τὸν λεγόμενον ναύαρχον τοῦ κόλπου (capitaneus Culphi), ἦτοι τοῦ Ἀδρίου, νὰ μεταβῆ εἰς Ραγούσαν καὶ ἀπαιτήσῃ ἐκεῖ τὴν ἐξάρτυσιν γαλέρας, προχωρῶν μέχρι καὶ τῆς Σάσωνος, χάριν ασφαλείας τῆς βενετικῆς ναυσιπλοίας¹.

Ἀφθονωτέρας δ' εἰδήσεις μανθάνομεν ἐκ τοῦ ἔτους 1372. Τῆ 5 Ἰουλίου τοῦ ἔτους ἐκείνου διατάσσεται ὁ ναύαρχος τοῦ Ἀδρίου νὰ πείσῃ τοὺς ἐξ Αὐλώνας εἰς τὴν Σάσιονα μεταχθέντας νὰ μετοικήσωσιν εἰς Μεθώνην καὶ Κορώνην καὶ ζήσωσιν ἐκεῖ, ἂν δὲ ἤρνοῦντο νὰ πράξωσι τοῦτο, νὰ ἐπιτρέψῃ μὲν, ὅπως μείνωσιν ἐν Σάσωνι, ἀπαλλασσόμενοι ἐπὶ τετραετίαν παντὸς φόρου, ἀλλὰ νὰ ὁμόσωσι πίστιν εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς Βενετίας².

Μνεῖα δὲ τῶν οὕτως ἐν Σάσωνι διατριβόντων ὑπὸ τὴν βενετικὴν ἐπικυριαρχίαν γίνεται καὶ ἐν ἐγγράφῳ τῆς 11 Νοεμβρίου 1372³, ὅπου λέγεται περὶ αὐτῶν, ὅτι θὰ δώσῃ ἡ βενετικὴ πολι-

¹ Βενετικοῦ Δημοσίου ἀρχείου (Archivio di Stato) Misti XXII, 48. Quod scribatur capitaneo nostro culphi, quod . . . vadat Ragusium, et ibi sollicitet expeditionem galee . . . eundo usque ad Sasnum. pro securitate nostrorum navigationum. Ἐκτίθεται ἐν τοῖς τοῦ Theiner Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium. Τόμ. Β' σ. 324.

² Βενετικοῦ Δημοσίου ἀρχείου (Archivio di Stato) Misti XXXIV, 18. Scribitur ad Capitaneum Culphi, ut indicat illos, qui ab Avalona reducti sunt ad Sasnum, quod se conferant ad loca Mothoni et Coroni, et ibi habitent: et si hoc facere recusarent, permittat, quod remaneant in Sasno, et sint per 4 annos franchi ab omni impositione, sed jurent fidelitatem veneto dominio. Ἐκτίθεται ἐνθ' ἀν. Τόμ. Δ' σ. 101.

³ Βενετικοῦ Δημοσίου ἀρχείου (Archivio di Stato) Misti XXXIV, 25. Quia illi de Valona, qui sunt reducti ad Sasnum, juraverunt fidelitatem nobis, et venerunt ad obedientiam nostram, sicut scribit capitaneus culphy, et ipsis sunt necessaria certa furnimenta et res pro custodia et conservatione sua: vadit pars, quod dominus . . . habeant libertatem mittendi res . . . et providendi de securitate sua. Ἐκτίθεται ἐνθ' ἀν. Τόμ. Δ' σ. 102.

τεία ἀπάντησιν, ἄδηλον εἰς τίνα ἀξίωσιν ἀναφερομένην, μετ' ἐκκρεμῆ τινά ἱκανοποιήσιν, ἀπαιτουμένην ὑπὸ τῆς Βενετίας παρὰ τοῦ δεσπότη Μπάλασα¹.

Παρελθόντων δὲ τινῶν ἐτῶν, βλέπομεν τῇ 28 Φεβρουαρίου 1389 τὴν χήραν τοῦ Ἀλβανοῦ δεσπότη Μπάλασα Β', κόμισσα Μουζάκη, ἣτις ὡς Ἀλβανὴ δέσποινα τοῦ Αὐλώνος εἶχεν ἀναγνωρίσει τὴν προστασίαν τῆς βενετικῆς πολιτείας, προθύμως ἀναγνωρίζουσαν δι' ἀπεισταλμένου αὐτῆς τὴν ἐπικυριαρχίαν τῆς Βενετίας καὶ ἐπὶ τῆς Σάσωνος μετὰ τῆς ὑποχρεώσεως νὰ παρέχη καθ' ἑκάστον ἑνιαυτὸν εἰς τὸν βενετικὸν στόλον τρεῖς ἐρέτας, ὑπ' αὐτῆς πληρονομήτους².

Ἡ αὐτὴ δὲ συνθήκη ἀνενεώθη τῇ 1393 κατὰ βενετικὸν ἔγγραφον τῆς 27 Ἰουνίου, ὅτε καὶ τοῦ Αὐλώνος τὴν ἐκχώρησιν προέτεινεν ἡ κόμισσα εἰς τὴν Βενετίαν³.

¹ Δημοσίου Βενετικοῦ ἀρχείου (Archivio di Stato) Misti XXXIV, 112. Facta vero emenda et satisfactione [per Turam da Balsce] predicta, postea dabimus responsionem ad factum illorum de Sasno. Ἐκδέδεται ἐνθ' ἀν. Τόμ. Δ' σ. 108.

² Βενετικοῦ Δημοσίου ἀρχείου (Archivio di Stato) Misti XL, 158 ὑπὸ ἡμερομηνίαν 26 Φεβρουαρίου. Cum egregia domina Avalone... intendit se teneri et tueri sub nomine et protectione nostri domini... Etiam ipse ambaxator se offert, quod faciet, quod ipsa domina in recognitionem Sasni a nostro dominio erit contenta de dando omni anno tres ex suis hominibus a remo capitaneo nostro culphi, qui stabunt super galeis nostris, donec erit in actu redeundi Venetias et stabunt ad expensas ipsius domine de soldo; vadit pars... quod fiat sibi, sicut petit. Ἐκδέδεται ἐνθ' ἀν. Τόμ. Δ' σ. 268.— Commemoriali VIII, 139 ὑπὸ ἡμερομηνίαν 28 Φεβρουαρίου. Ambaxiator suus nobis promisit quod ipsa domina in recognitione loci Sasni a nostro dominio dabit singulis annis capitaneo nostri culphi tres homines a remo suis expensis de soldo. Ἐκδέδεται ἐνθ' ἀν. Τόμ. Δ' σ. 266. Πρὸς. *Hopf* Geschichte Griechenlands vom Beginn des Mittelalters bis auf unsere Zeit ἐν τῇ τοῦ *Ersch* καὶ *Gruber* Allgemeine Encyclopädie Τόμ. 86 σ. 43.

³ Βενετικοῦ Δημοσίου ἀρχείου (Archivio di Stato) Secr. Consilii Rogatorum R 81. Quod domina sua predicta est disposita observare et dare nobis seu ponere super nostris galeis culphi filios homines, quos dare nobis promisit omni anno pro turri del Prego et pro Sasno. Ἐκδέδεται ἐνθ' ἀν. Τόμ. Δ' σ. 308.— Πρὸς. καὶ τὰς ἐν ἔτει 1405 πρὸς τὸν Μαρτ-

Σημειωτέον δ' ὅτι αἱ κτήσεις τῆς χήρας τοῦ Μπάλας, ἧτις ἤρξεν ἀπὸ τοῦ 1385 μέχρι τοῦ 1396, ὅτε διεδέχθη αὐτὴν ὁ ἐπὶ τῇ θυγατρὶ Ῥεγγίνῃ Σέρβος γαμβρὸς Μίριτζας, εἶχον ἐλαττωθῆ ἐν τῷ μεταξῷ, περιορισθεῖσαι εἰς τὸν Αὐλῶνα, τὸ Βεράτιον, τὰ Κάνινα, τὴν Πάργαν καὶ τὴν Σάσωνα¹. Ἐνεκα δὲ τοῦ φόβου τῶν Τούρκων βλέπομεν αὐτὴν ἤδη τῷ 1386 πρόθυμον νὰ ἐκχωρήσῃ καὶ ταύτας τὰς πόλεις εἰς τὴν βενετικὴν πολιτείαν. Μετὰ δὲ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἐπὶ τῆς Σάσωνος βενετικῆς ἐπικυριαρχίας ἐτέθη ἡ κόμισσα μετὰ τῶν τριῶν αὐτῆς ἀδελφῶν ἐκ τοῦ οἴκου Μουζάκη καὶ τῆς θυγατρὸς Ῥεγγίνης ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Βενετίας καὶ συναστήθη προσηκόντως εἰς τὸν βάλλον τῆς Κερκύρας ὡς ἀντιπρόσωπον τῆς βενετικῆς πολιτείας ἐν τῷ Ἰονίῳ πελάγει².

Καὶ τὸν μὲν Ἰούνιον τοῦ 1393 προσεφέρθη ἡ κόμισσα νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὴν βενετικὴν πολιτείαν τὸν Αὐλῶνα καὶ τὴν Σάσωνα³, τὸν δὲ Ἀπριλίον 1395 ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ἀλβανίας προσήνεγκεν ἐξ ὀνόματος τῆς κομίσσης ἐκ νέου εἰς τὴν Βενετίαν ἀπάσας τὰς κτήσεις αὐτῆς, ἐν αἷς καὶ τὴν Σάσωνα, ἀλλ' ἡ Βενετία ἀπέκρουσε τὴν προσφορὰν⁴, ἐπαναληφθεῖσαν τὸν Μάιον τοῦ 1398, ἀρχούσης ἤδη τῆς Ῥεγγίνης⁵, καὶ τὸν

von Caravello ἐδηγίας ἐν τῷ λατινικῷ κώδικι τῆς Μαρκεζανῆς βιβλιοθήκης Cl. XIV κωδ. LXXII ἀρ. 20. Insuper scias quod, in recognitione loci del Sasino a dominio nostro, domina Avalone promisit dare et sic tenentur nobis omni anno tres homines ad suum soldum, qui debeant ascendere et stare super galeis nostris culfi, donec redierint Venecias (παρὰ τῷ Jorga Notes et extraits pour servir à l'histoire des Croisades au XVe siècle. Ἐν Παρισίοις. 1899. Τόμ. Α' σ. 148).

¹ Βενετικοῦ Δημοσίου ἀρχείου (Archivio di Stato) Misti XL, 46 καὶ 53^β. Πρβλ. Hopf ἐνθ' ἀν. σ. 43 καὶ 95.

² Βενετικοῦ Δημοσίου ἀρχείου (Archivio di Stato) Misti XL, 358^β, 365, 378. Commemoriali VIII, 343^β-344.

³ Βενετικοῦ Δημοσίου ἀρχείου (Archivio di Stato) Secreti C. φ. 81. Πρβλ. Hopf ἐνθ' ἀν. σ. 95.

⁴ Βενετικοῦ Δημοσίου ἀρχείου (Archivio di Stato) Misti XLII, 249. Πρβλ. Hopf ἐνθ' ἀν. σ. 95.

⁵ Βενετικοῦ Δημοσίου ἀρχείου (Archivio di Stato) Misti XLIII, 43^β.

Μάρτιον τοῦ 1400¹ ἕνεκα τοῦ φόβου ἐξ ἑνὸς μὲν τῶν Τούρκων, ἐξ ἑτέρου δὲ τῶν λοιπῶν Ἀλβανῶν φυλάρχων. Ἄλλ' ἢ Βενετία καὶ πάλιν δὲν ᾔθέλγησε νὰ συγκατανεύσῃ ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως πάσης ἀσφαλείας ἐν ταῖς ἀλβανικαῖς χώραις². Καὶ αὐτὰ δὲ τὰ παράλια ἦσαν ἐπισηφά, ἕνεκα τῶν λυμαιομένων τὴν θάλασσαν πειρατῶν. Οὕτως ἐν ἔτει 1430 γίνεται λόγος περὶ πλοίου ἐξ Ἀγκῶνος, περιπεσόντος περὶ τὴν Σάσωνα εἰς αἰχμαλωσίαν ὑπὸ δύο πλοίων καταλωνικῶν³.

Καὶ καταλαμβάνουσι μὲν ἤδη τῷ 1417 οἱ Τούρκοι τὸν Αὐλῶνα, ἀλλὰ δὲν μανθάνομέν τι περὶ τῆς τύχης τῆς Σάσωνος, οὐδὲ φαίνονται μνημονεύοντ' αὐτῆς τὰ ἐν τοῖς βενετικαῖς ἀρχείοις ἐγγραφα μέχρι τοῦ 1483. Τὸ ἔτος δ' ἐκεῖνο βλέπομεν προσορμιζόμενον εἰς τὴν νῆσον τὸν Βενετὸν προνοητὴν τοῦ στόλου Χριστόφορον Duodo, προερχόμενον ἐκ Μεθώνης καὶ Κερκύρας καὶ συλλαμβάνοντα ἐν Σάσωνι ἕν τουρκικὸν πλοῖον (grippo), ἐξεκθὸν ἐξ Αὐλῶνος⁴.

¹ Ἀραιῶς δ' ἔπειτα καὶ πάλιν γινομένης μνείας τῆς Σάσωνος,

Πρβλ. *Theiner Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium* Τόμ. Δ' σ. 412. Πρβλ. *Horf* ἐνθ' ἄν. σ. 95.

² Βενετικῶ ἀρχείου ἀρχεῖο (Archivio di Stato) Misti XLIV, 1290, XLV, 170, 59, 800. Πρβλ. *Theiner Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium*. Τόμ. Δ' σ. 423, Πρβλ. *Horf* ἐνθ' ἄν. σ. 95.

³ *Horf* ἐνθ' ἄν. σ. 95.

⁴ Τῆ 28 Ἀπριλίου 1430 ἀποστέλλοντες οἱ σύμβουλοι τοῦ Ἀγκῶνος πρέσβεις εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἀρχαγωνίας δίδουσι εἰς αὐτοῦς ἐντολήν νὰ ἐκθέσωσιν, ότι: hora nuovamente, del mese di febraro passato, retornando una nostra nave di Romania, e trovandosi presso alla Saxina viene già abita, ἢ Σάσωνι συνελήφθη ὑπὸ δύο καταλωνικῶν πλοίων, ἀπαγαγόντων αὐτὴν εἰς τὴν Augusta (Agosta) πρὸς βορρᾶν τῶν Σαρακουσῶν (*Jorga* ἐνθ' ἄν. *Seconde serie* σ. 260). Ο κ. *Jorga* προκθίει ἐνταῦθα περὶ τῆς Σάσωνος καὶ εἰς *Siverek* Σπονι. σ. 24, ἀλλὰ τὸ βέλλιον τοῦτο δὲν μοι εἶνε προσιτόν.

⁵ *Stefano Magno* περὶ Σάθα Μνημειὰ ἑλληνικῆς ἱστορίας. Ἐν Περσέσι, 1885. Τόμ. 5' σ. 286) Interim Cristoforo Duodo provedador in armada venudo da Modon al Corfù co galee 6 vene al Sasno, dove prese uno grippo de Turci erano usido da Valona; questo se have adì 14 marzo 1433.

εὐρίσκομεν αὐτὴν τῷ 1558 ἀναγραφομένην ἐν τῷ κατὰ τὴν Βενετίαν τὸ πρῶτον ἐκδοθέντι Πορτολάνῳ¹ διὰ τῶν ἐξῆς: Ἀπὸ τὴν γλῶσσαν (= Γλῶσσαν Linguetta) εἰς τοὺς Ἄζονες (γρ. Σάζονες) σιρόκα μαίτρο εἶναι μῆ(λια) ε'².

Τῷ δὲ 1571 ὄλιγον πρὸ τῆς πολυθρυλήτου ναυμαχίας, τῆς συγκροτηθείσης μὲν παρὰ τὰς Ἐχινάδας, φερωνυμουμένης δὲ κοινῶς ἀπὸ τῆς Ναυπάκτου, εὐρίσκομεν γινομένην μνειάν τῆς Σάσωνος ὡς ὀρητηρίου τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου³.

Κατὰ ταῦτα μέχρι τοῦλάχιστον τοῦ 1571 ἡ Σάσων ἦτο ἀκόμη τουρκικὴ. Βενετικὴν δ' εὐρίσκομεν αὐτὴν ἤδη τῷ 1696. Ἄρα μεταξὺ τῶν δύο τούτων χρονολογιῶν κατέλαβε τὴν νήσον ἡ Βενετία. Γίνεται δ' αὐτῆς μνειὰ ἐπὶ τῆς ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις βενετοκρατίας τὸ πρῶτον τῷ 1696, καθ' ὅσον γινώσκομεν, παρὰ τῷ ἐπιφανεῖ Βενετῷ γεωγράφῳ Μάρκῳ Βικεντίῳ Coronelli, ὅστις ἐδίδαξεν ἐν Βενετίᾳ τὴν γεωγραφίαν καὶ ἴδρυσεν τὴν λεγομένην Ἀκαδημίαν τῶν Ἀργοναυτῶν⁴. Τοῦτο δὲ μόνον παρα-

¹ Δὲν σώζεται μὲν ἀντίστοπον τῆς ἐκδόσεως ταύτης, ἀλλὰ τὸ ἔτος αὐτῆς γινώσκειται ἐκ τῶν πρώτων στίχων τοῦ ἐμμέτρου προλόγου τοῦ ἀμητρίου Τίχιζ τῶν προτασομένων τῶν μετχρυσαστέρων ἐκδόσεων. Ἴδε *Legrand Bibliographie hellénique... aux XVe et XVIe siècles*. Ἐν Παρισίοις. 1884. Τόμ. Β' σ. 16. Ἔπονται δ' εἰς τὴν ἐκδοσὶν ἐκείνην τοῦ 1558 ἢ τοῦ 1573 (*Legrand* ἐνθ' ἀν. σ. 15 κ. ε.), ἢ τοῦ 1729 (*Α. Παπαδοπούλου Ἡετουῦ Νεοελληνικὴ φιλολογικ. Ἐν Ἀθήναις. 1857. Μέρος Β' σ. 46, ἀρ. 89) καὶ ἡ παρὰ τῷ ἐν Βενετίᾳ τοπογράφῳ Νικολάῳ Γλυκαί, ἧτις εἶνε μὲν ἀχρόνητος, ἀλλὰ φαίνεται τυπωθεῖσα τελευταῖος τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος (Αὐτόθι σ. 115, ἀρ. 317. Πρὸς. *Legrand* ἐνθ' ἀν. σ. 16 σημ. 3).

² Ἐκδόσεως παρὰ Νικολάῳ Γλυκαί (ἐν τῇ Ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ Ἀθηνῶν) σ. 91.

³ [*Αραβαντινοῦ] Χρονογραφία τῆς Ἠπείρου. Ἐν Ἀθήναις. 1856. Τόμ. Α' σ. 208. «Περὶ τὰ τέλη τοῦ ἰδίου ἔτους 1571, πρὶν ἢ ὁ συμμαχικὸς χριστιανικὸς στόλος ἀποκλεισθῆ ἐκ τῆς Μεσσηνίας, (ὅπου τότε συνήχθη), ὁ ὀθωμανικὸς ἐκπλεύσας ἐκ τοῦ Σάξωνος διέβη τὸν Βουθρωτόν, ἐνθ' ἐπέδρασε 500 ἵππους, καὶ ἐκατέθεν μετέβη εἰς Κέρκυραν, καθ' ἧς ἔστησε διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης πολιτορκίαν». Ἀγνοῦ πόθεν ὁ Ἀραβαντινὸς κπρέλαβε ταύτην τὴν εἰρησιν.

⁴ *Isolario dell' Atlante Veneto da P. Coronelli*. Ἐν Βενετίᾳ. 1697. Τόμ. Α' σ. 162. Nelle foci del golfo della Vallona dirimpetto alla Città Vescovale di questo nome (da Veneti soggiogata il 17 Settembre 1690) giace lo Scoglio del Saseno o Sasona, chiamato da Tolomeo e Polli-

τηρητέον, ὅτι ἡ περιγραφὴ τῶν νήσων γίνεται ὑπὸ τοῦ Coronielli κατὰ τὴν γεωγραφικὴν αὐτῶν θέσιν, καὶ ἐπομένως δὲν ἐξάγεται, ἂν ἡ Σάσων ἐτάσσετο εἰς τὰς νῦν λεγομένας Ἰονίους νήσους. Οὐχ ἦττον πρέπει καὶ τοῦτο νὰ δηλωθῆ, ὅτι ἡ ὄνομασία τῶν νήσων ὡς Ἰονίων ἢ Ἑπτανήσου δὲν παρουσιάζεται πρὸ τοῦ τέλους τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος· πρότερον δ' ἐκαλοῦντο ἀπλῶς βενετικαὶ νῆσοι, καὶ κατὰ ταῦτα δὲν ἀπεχωρίζοντο ἀπὸ τῶν λοιπῶν νησιωτικῶν κήσεων τῆς Βενετίας¹. Οἱ δ' Ἕλληνες τῆς Ἠπείρου ἐκάλουν αὐτὰς Φραγκονήσια². Ἡ δὲ πρώτη χρῆσις τῆς ὀνομασίας Ἰονικαὶ νῆσοι ἔγινε, καθ' ἃ φαίνεται, ἐν προκηρύξει τοῦ Ῥώσου ναυάρχου Θεοδώρου Οὐσακῶφ κατὰ τὸ ἔτος 1799³.

Ἄλλὰ, πρὶν ἢ ἰδῶμεν τὴν Σάσωνα παρακολουθοῦσαν ἐν τῷ κατόπιν χρόνῳ τὰς τύχας τῶν βενετοκρατουμένων Ἰονίων νήσων καὶ περιερχομένην μετὰ τῆς Ἑπτανήσου εἰς τοὺς ἐκάστοτε κυριαρχοῦντας αὐτῆς, ἐξετάσωμεν πότε ἀκριβῶς περιῆλθε τὸ πρῶτον ὀριστικῶς εἰς τὴν Βενετιαν. Καὶ εἶδομεν μὲν ἀνωτέρω, ὅτι τοῦτο συνέβη μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1571 καὶ 1696. Ἄλλὰ νομίζω, ὅτι δυνάμεθα καὶ ρητῶς νὰ ὀρίσωμεν τὸ ἔτος τῆς ὑπὸ τῆς Βενετίας προσαρτήσεως. Καὶ δὴ εἶνε λίαν πιθανὸν, ὅτι ἡ προς-

bio, Saso, da Silio Sasso. È questo propriamente situato nel luogo, ove più si restringe il Golfo di Venetia col capo S. Maria, glà detto di Levante, nella Provintia di Terra d'Otranto in distanza di miglia cinquanta e forma il più stretto braccio di Mare per passare dall' Italia nella Grecia.

¹ Καὶ αὐτὴ ἐστὶ ἡ περὶ τῶν Ἰονίων νήσων περιγραφὴ τοῦ Ἀνδρέου Grasset Saint-Sauveur ἢ ἐν ἔτει 1800 ἐκδοθεῖσα ἐν Παρισίοις ἐπιγράφεται Voyage historique, littéraire et pittoresque dans les isles et les possessions cidevant vénitienes du Levant: savoir Corfou, Paxo, Bucintro, Parga, Prévesa, Vonizza, Sainte-Maure, Thiaqui, Céphalonie, Zante, Strophades, Cérigo et Cérigotte.

² Δανιὴλ ἱερομονάχου [Φιλιππίδου] καὶ Γρηγορίου ἱεροδιακόνου τῶν Δημητριάδων Γεωγραφία νεωτερικὴ. Ἐν Βιέννῃ. 1791 σ. 317.

³ Μηνιαρᾶκη Μελέτη περὶ τῆς θέσεως τοῦ Ἰονίου πελάγους ἐν τῇ ἀρχαίᾳ καὶ νέῃ γεωγραφίᾳ, Ἐν Ἀθήναις. 1888 σ. 81. Τὴν προκηρύξιν ἴδε κατὰ τῆς Πικιώτη Σειρᾶς ἱστορικῶν ἀπομνημονευμάτων Τόμ. Γ' σ. 738.

άρτησις ἔγεινε τὸ αὐτὸ ἔκαίνο ἔτος 1696, καθ' ὃ εἶδομεν ἀνωτέρω τὸν Coronelli μαρτυροῦντα τὴν ὑπὸ τῶν Βενετῶν καθυπόταξιν (soggiogata) τοῦ Ἀύλωνος¹.

Καθ' οὗς δὲ χρόνους ἐξηκολούθει ἡ Σάσων ἀνήκουσα εἰς τοὺς Βενετοὺς μετὰ τῶν Ἰονίων νήσων γίνεται μνεῖα αὐτῆς ὡς νήσου τῆς Ἠπειροῦ ἐν τῇ Γεωγραφικῇ λεξικῇ (Dictionnaire géographique) τοῦ Maty τῇ ἐκδοθέντι τὸν δέκατον ὀγδοὸν αἰῶνα. Ἐξ αὐτοῦ δὲ παρελήφθησαν ταῦτά καὶ ἐν τῇ Μεγάλῃ ἱστορικῇ λεξικῇ τοῦ Λουδοβίκου Μορέρη². Ἐν δὲ νεωτέροις γεωγραφικοῖς καὶ ἐγκυκλοπαιδικοῖς λεξικοῖς ἡ Σάσων λέγεται τουρκικῇ μὲν γῆσος ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις³, ἑλληνικῇ δ' ἐν τοῖς νεωτέροις⁴. Ὁμοίως δὲ κυμαίνεται ἐν τοῖς διαφόροις εἰδικοῖς χάρταις ὁ χρωματισμὸς τῆς Σάσωνος, ποὺ μὲν δηλουμένης ὡς Ἰονίου ἢ ἑλληνικῆς, ποὺ δ' ὡς τουρκικῆς⁵.

¹ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 65 σημ. 4.

² Louis Moreri Le grand dictionnaire historique. Ἐκδοσις 18^η. Ἐν Παρισίοις. 1763. Τόμ. Ζ' σ. 579^ο Saseno petite île de l'Épire. Elle est située dans le golfe de Venise, près de la ville de Valona. Ὁ Moreri δὲν σφραϊόνει τὸν πλήρη τίτλον οὐδὲ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔτος τῆς τυπώσεως τοῦ λεξικοῦ τοῦ Maty, ὅν οὐδὲ παρὰ τῷ Brunet εὑρον.

³ Ritter Geographisch - Statistisches Lexicon. Ἐκδοσις δ'. Ἐν Λειψίᾳ. 1856 σ. 1170^ο Saseno, Sasino, Sasso, türk. Insel im Adriat. Meer, an der Küste von Albanien, vor dem Golf von Avlona.—Meyer Konversations - Lexicon έκδ. γ'. Ἐν Λειψίᾳ. 1878 σ. 170^ο Saseno (Sasso), Insel im Adriatischen Meer, vor dem Golf von Avlona und dem Kap Glossa gegenüber, gehört zum türkischen Vilayet Janina.

⁴ Brockhaus Konversations-Lexicon. Ἐκδοσις 18^η. Ἐν Λειψίᾳ. 1896. Τόμ. Δ' σ. 236^ο Saseno griechische Insel gegenüber Avlona.—Grande Encyclopédie. Τόμ. ΚΘ' σ. 839^ο Saseno île grecque de la mer Adriatique en face du golfe d'Avlona.

⁵ Ἴδου τινα παραδείγματα. Ἐν τῇ τοῦ G. Freytag Karte der Balkanhalbinsel (Ἐν Βιέννῃ. Kartographische Anstalt von G. Freytag und Bern. Neue revidierte Ausgabe (1912) ἡ Σάσων ἔχει τὸ αὐτὸ καὶ ἡ Ἑλλάς κίτρινον χροῶμα. Ἐν τῇ τοῦ Perthes (Gotha) Karte des balkanischen Krieges 1912-3 εἶνε μὲν καχρωσμένη ὡς ἡ ἀπέναντι παραλία, ἀλλὰ προσγράφεται ἡ λέξις griechisch. Ὁμοίως ὡς ἑλληνικῆ εἶνε καχρωσμένη ἐν τῷ χάρτι τῇ προσηρητημένῃ εἰς τὴν συγγραφὴν τοῦ Amadore Virgili La questione d'Oriente. 1908. Ἐν τοῖς ἐξῆς χάρταις ἡ Σάσων φέρεται ἔχουσα τὸ αὐτὸ χροῶμα καὶ ἡ

Ἐὐλογος δὲ ἦτο ὁ ἐν νεωτέροις μετὰ τὴν ἔνωσην τῆς Ἑπτανήσου συγγράμμασι καὶ χάρταις χαρακτηρισμὸς τῆς Σάσωνος ὡς ἑλληνικῆς, ἐπειδὴ ἡ νῆσος αὕτη ἀπὸ τῶν χρόνων, καθ' οὓς, βενετικὴ οὖσα, συγκατετάσσεται εἰς τὰς κτήσεις τῶν Ἰονίων νήσων, συνυπέστη τὰς αὐτὰς τύχας καὶ περιήλθεν εἰς τοὺς ἐκαστοτε κυριάρχους αὐτῶν, ὡς ἀποδεικνύουσιν αἱ οἰκτεῖαι συνθηκαί. Εἶνε δ' αὐταὶ αἱ ἑξῆς·

α') Ἡ τοῦ Καμποφορμίου μεταξὺ Γαλλίας καὶ Αὐστρίας τῆς 6/17 Ὀκτωβρίου 1797, δι' ἧς αἱ Ἰόνιοι νῆσοι περιήλθον εἰς τὴν Γαλλίαν.

β') Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει τῆς 9/21 Μαρτίου 1800 μεταξὺ Ῥωσίας καὶ Τουρκίας, αἵτινες συμμαχικῶς τῷ 1799 ἐξεδίωξαν τοὺς Γάλλους ἐκ τῶν Ἰονίων νήσων, συγκροτήσασαι ἐπὶ τούτοις τὴν αὐτόνομον Ἑπτάνησον πολιτείαν.

γ') Ἡ ἐν Ἀμβιανῷ (Amiens) τῆς 15/27 Μαρτίου 1802 μεταξὺ τῆς Ἀγγλίας, τῆς Γαλλίας, τῆς Ἰσπανίας καὶ τῆς Ὀλλανδίας, δι' ἧς πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀνεγνωρίζετο ἡ ἐπὶ τῶν Ἰονίων νήσων κυριαρχία τῆς Γαλλίας.

δ') Ἡ ἐν Παρισίοις τῆς 5/17 Νοεμβρίου 1815 μεταξὺ Αὐ-

ἀπέναντι ὀθωμανικῆ ἡπείρου, διάφορον δὲ τοῦ τῶν Ἰονίων νήσων· 1) *Kiepert* Das Königreich Hellas . . . und die Republik der 7 Ionischen Inseln. Ἐν Weimar. Geographisches Institut. 1849· 2) *C. Graf* Die europäische Türkei, Griechenland und die Ionischen Inseln. Ἐν Weimar. Geographisches Institut 1863· 3) *D. Völter* Europäische Türkei, Griechenland κτλ. Ἐν Esslingen. 1856· 4) *Kaish Johnston* Royal Atlas, 1861· 5) *Philip's* Imperial Atlas, 1862-4. — Ἐν δὲ τῷ χάρτῃ τοῦ *Kiepert* General-Karte der europäischen Türkei (Ἐν Βερολίῳ. 1853) δὲν δηλοῦται εἰς τίνα χώραν ἀνήκουσιν αἱ νῆσοι, αἵτινες ἔχουσιν ἄπκοσι τὸ πρασινωπὸν χρῶμα τῆς θαλασσίας γραμμῆς. — Ἐπ' ἰσῆς δὲν διαστέλλονται αἱ κτήσεις ἐν τῷ τοῦ *Hobd's* Chart of the Adriatic Sea, 1884, ἐν τῷ χάρτῃ τοῦ Αὐστριακοῦ ἐπιτελείου (ἐκδ. 1829) καὶ ἐν τῷ χάρτῃ τοῦ Ἀγγλικοῦ ναυαρχείου (Admirability Chart), οὗ ἡ ἀρχαιότατη ἔκδοσις τούτου τοῦ μέρους φαίνεται οὖσα ἡ τοῦ 1878. — Ἐν δὲ τῷ χάρτῃ τῶν Ἰονίων νήσων τοῦ *J. Arrowsmith* δὲν περιλαμβάνεται ἡ Σάσων. Ὁ δὲ χάρτης τοῦ *Stieler* Hand-Atlas 1882-45 δὲν ἔχει ἰδίᾳ κεχρωσμένην τὴν νησίδα, προφανῶς δ' ἐκ παραδρομῆς συμπίπτει αὕτη γὰρ ἔχει τὸ αὐτὸ χρῶμα καὶ ἡ ἀπέναντι ἡπειρωτικὴ παραλία.

στρίας, Γαλλίας, Πρωσίας καὶ Ῥωσίας, δι' ἧς αἱ νῆσοι ἀπετέλεσαν τὸ δεύτερον ἰδίαν πολιτείαν καὶ ἀνετέθησαν εἰς τὴν ἀγγλικὴν προστασίαν.

ε') Τὸ ἀπὸ 12/24 Ἀπριλλίου 1819 ἔγγραφον τῆς ὑπὸ τῆς Πύλης ἀναγνωρίσεως τῆς ἐπὶ τῶν Ἰονίων νήσων προστασίας τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς εἰς τὴν Τουρκίαν παραχωρήσεως τῆς Πάργας¹.

Σημειωτέον, ὅτι μεταξὺ 1802 καὶ 1815 μεσολαβεῖ ἡ προσωρινὴ ὑπὸ τῶν Ῥώσων κατοχὴ καὶ ἡ ὑπὸ τῶν Γάλλων ἀνακατάληψις τῶν Ἰονίων νήσων, περὶ ὧν γεγονότων δὲν ἔχομεν συνθήκας. Καὶ δὴ ὑπῆρξε μὲν ἀποτέλεσμα τῶν νικῶν τοῦ Ναπολέοντος ἡ ὑπὸ τῆς Ῥωσίας εἰς αὐτὸν ἀπόδοσις τῶν Ἰονίων νήσων, ἀλλὰ περὶ αὐτῆς οὐδεὶς γίνεται λόγος ἐν τῇ συνθήκῃ τοῦ Τιλοῦτ τῆς 25 Ἰουνίου/7 Ἰουλίου 1807, ἅτε γενομένης οὐχὶ διὰ τῆς φανεραῦς ἐκείνης συνθήκης, ἀλλὰ διὰ μυστικῆς συμβάσεως μεταξὺ Ῥωσίας καὶ Γαλλίας².

¹ Πλὴν τοῦ πρώτου μου χειρογράφου ὑπομνήματος εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν κατὰ Νοέμβριον 1912 ἴσα τὸ ἐν τῇ Gazette del Popolo di Torino ἄρθρον τὸ φέρον τὴν ὑπογραφήν *Un diplomatico* καὶ ὑποστηρίζον ὅτι ἡ Σάσων ἀνήκει εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ τὴν εἰς αὐτὸ ὑπὲρ τοῦ ἀναντιῦ ἀπάντησαν ὑπὸ τὴν ἐπιγραφήν *La storia diplomatica di Sasseno e la questione delle Pelagose* ἐν τῷ *Mattino*. Τὰ ἄρθρα ταῦτα, ὡν δυστυχῶς δὲν ἔχω τοὺς ἀριθμοὺς καὶ τὰς χρονολογίας, ἐδημοσιεύθησαν τελευταῖως τοῦ Νοεμβρίου 1913 ἢ ἀρχομένου τοῦ Δεκεμβρίου 1914.—Γ. Π. Κρέμου «Ἡ νῆσος Σάσων καὶ ἡ ἑλληνισμός» ἐν τῷ «Κράτει» τῆς 2 Δεκεμβρίου 1912 (ἐλάχιστα ἱστορικά) οὐδὲν περὶ τῶν μεσαιωνικῶν καὶ νέων χρόνων.—Σπυρ. Παπαγεωργίου «Ἡ ἱστορία τῆς νησιδος Σάσωνος» ἐν τῇ «Ἐστία» τῆς 14 Δεκεμβρίου 1912.—[*Ἀνωνύμου] «L'ilot de Sasson» ἐν τῷ *Messenger d'Athènes* ἀρ. 18 τῆς 7/20 Φεβρουαρίου καὶ «Sasson (Saseno) Territoire Hellénique» ἐν τῇ αὐτῇ ἐφημερίδι ἀρ. 34 τῆς 5/18 Μαΐου 1913.—Σπ. Θεοτόκης, ἀρχιεπιφύλακκος τῆς πρώην Ἰονίου Γερουσίας «Ἡ νησις Σάσων» ἐν τῇ «Ἐστία» τῆς 21 Φεβρουαρίου 1913.—Ν. Σ. Γερακάκη «Ἰταλὶ καὶ Σάσων» ἐν τῇ ἐφημερίδι «Ἀθῆναι» τῆς 13 Φεβρουαρίου 1913.—[*Ἀνωνύμου] «Ἡ νῆσος Σάσων πῶς καὶ διατί εἶνε ἑλληνική» ἐν τῷ «Σκριπ» τῆς 16 Φεβρουαρίου 1914 καὶ τῇ Ἀστραπῇ τῆς 17 Φεβρουαρίου 1914 ἀρ. 4752. Πρβλ. *Nicolas Timoléon Bulgari* Les sept îles Ioniennes et les traités qui les concernent. Ἐν Λειψίᾳ, 1859.

² Κατὰ ταῦτα ἀνακριθῆ εἶνε τὰ γραφέντα ἐν τῇ «Ἐστία» τῆς 14 Δεκεμ-

Ἄξιον παρατηρήσεως εἶνε, ὅτι ἐν οὐδεμιᾷ τῶν ἀνωτέρω συνθηκῶν τούτων γίνεται ῥητὴ μνηεὶα τῆς Σάσιωνος.

Ἐν μὲν τῇ συνθήκῃ τοῦ Καμποφορμίου ὠρίζετο διὰ τοῦ πέμπτου ἄρθρου, ὅτι «Ἡ Α. Μ. ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας καὶ Βοεμίας συναινεῖ, ὅπως ἡ Γαλλικὴ δημοκρατία κατέχη ἐν τελείᾳ κυριαρχίᾳ τὰς πρότερον βενετικὰς νήσους τῆς Ἀνατολῆς, ἧται τὴν Κέρκυραν, τὴν Ζάκυνθον, τὴν Κεφαλληνίαν, τὴν Λευκάδα, τὰ Κύθηρα καὶ ἄλλας νήσους ἐξαρτωμένας ἐξ αὐτῶν, ὡς καὶ τὰ Βουθρωτὸν, τὴν Ἄρταν, τὴν Βόνιτσαν καὶ ἐν γένει ἀπάσας τὰς κτήσεις τὰς πρότερον βενετικὰς ἐν Ἀλβανίᾳ τὰς κειμένας νοτιώτερον τοῦ κόλπου τοῦ Δρίνου¹».

Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ ἄρθρῳ τῆς συνθήκης τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀναγράφονται ἡ Κέρκυρα, ἡ Ζάκυνθος, ἡ Κεφαλληνία, ἡ Λευκάς, ἡ Ἰθάκη, οἱ Παξοὶ καὶ τὰ Κύθηρα ὡς καὶ ἅπασαι αἱ νῆσοι, μεγάλαι καὶ μικραὶ, κατοκημένας ἢ ἄοικοι, αἱ κείμενα ἀπέναντι τῶν παραλλίων τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Ἀλβανίας, αἵτινες ἀπεσπᾶσθησαν τῆς βενετικῆς πολιτείας καὶ κατεκτήθησαν πρὸ μικροῦ καὶ περὶ ὧν διὰ τοῦ πρώτου ἄρθρου τῆς αὐτῆς συνθήκης συμφωνήθη μεταξὺ τῶν

ρίου 1912 ὑπὸ τοῦ κ. Σπ. Παπαγεωργίου, λέγοντος ταῦτα: «Τῆ 8 Ἰουλίου 1807 ὑπεγράφη ἡ περίφημος συνθήκη περὶ εἰρήνης μεταξὺ Ῥωσίας καὶ Γαλλίας, διὰ ταύτης δὲ ἡ Ἐπιάνησος παρεχωρήθη τῇ Γαλλίᾳ ὡς κτήσεις ἰδίας». Ὁρθότερα δὲ εἶνε τὰ γραφέντα ἐν τῷ *Messenger d'Athènes* τῆς 7/20 Φεβρουαρίου 1918: *La paix (καὶ οὐχὶ ἡ συνθήκη) de Tilsit (1807) rendit les îles Ioniennes à la France.* Πρὸς. *William Miller The Ottoman empire* σ. 89-40 ἑλλ. μεταφρ. Σπυρ. Π. Λάμπρου Ἡ Τουρκία καταρρέουσα σ. 55.

¹ Sa Majesté l'empereur, roi de Hongrie et de Bohême, consent à ce que la république française possède en toute souveraineté les îles ci-devant vénitiennes du Levant: savoir, Corfou, Zante, Céphalonie, Sainte-Maure, Cerigo, et autres îles en dependantes, ainsi que Butrinto, Larta, Vonizza, et en général tous les établissements ci-devant Vénitiens, en Albanie, qui sont situés plus bas que le golfe de Lodrino». *Charles de Martens Recueil des principaux traités.* Ἐν Γουίγγυ. 1826. Τόμ. Ε' 1791—1795. σ. 422. Πρὸς. *Lunzi Storia delle Isole Ionie sotto il reggimento dei Repubblicani Francesi.* Ἐν Βενετίᾳ 60 σ. 1874.

συμβαλλομένων ναποτελέσωσιν ἰδίαν πολιτείαν¹.

Ἐν δὲ τῇ συνθήκῃ τοῦ Ἀμβριανοῦ ὄριζε τὸ ἕνατον ἄρθρον, ὅτι «ἀναγνωρίζεται ἡ πολιτεία τῶν Ἰονίων νήσων»².

Ἐν δὲ τῇ συνθήκῃ τῶν Παρισίων καταλέγονται ὀνομαστικῶς ἐν τῷ πρώτῳ ἄρθρῳ μόνον αἱ μεγάλαι νῆσοι «μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτῶν, ὅλα περιγράφονται ἐν τῇ συνθήκῃ τῆς 9/21 Μαρτίου 1800», ἦτοι τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει³.

Τέλος δ' ἐν τῇ ὑπὸ τῆς Πύλης ἀπὸ 12/24 Ἀπριλίου 1819 ἐπικυρώσει τῆς εἰς τὴν Μεγάλῃν Βρεττανίαν παραχωρήσεως τῶν Ἰονίων νήσων καὶ τῆς Πάργας εἰς τὴν Τουρκίαν ἀναγράφονται τάδε· «Καὶ ἐπειδὴ αἱ νῆσοι Κέρκυρα, Κεφαλληνία, Ζάκυνθος, Λευκάς, Ἰθάκη καὶ Κύθηρα, αἱ γνωσταὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἠνωμένων Ἰονίων νήσων, ὡς καὶ αἱ μικραὶ νῆσοι, αἱ ἐξαρτώμεναι ἐκ τούτων, ὧν ἄλλαι μὲν οἰκοῦνται, ἄλλαι δὲ εἶνε ἔρημοι καὶ αἵτινες ἄλλοτε ὑπῆρξαν ὁμοίως ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Ὑψηλῆς Πύλης καὶ ἐκαλοῦντο ὑπόφοροι αὐτῆς καὶ εὐρίσκοντο ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῆς, ἐπειδὴ δὲ ἔνεκα τῶν περιπετειῶν τοῦ χρόνου ἡ κατάστασις αὕτη μετεβλήθη καὶ αἱ νῆσοι αὗται περιήλθον καὶ αὗται εἰς τὴν Μεγάλῃν Βρεττανίαν, ἡ ἡμετέρα αὐτῇ κατέστησε γνωστὸν, ὅτι, ἐξαιρουμένων τῶν τεσσάρων ἄνω εἰρημένων μερῶν (Πρεβέζης, Βονίτσης, Βουθρωτοῦ καὶ Πάργας), ἅτιν' ἀποτελοῦσι καίριον μέρος τῆς ὀθωμανικῆς αυτοκρατορίας, αἱ εἰρημέναι νῆσοι ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν ἄμεσον καὶ

¹ «...les îles de Corfou, de Zante, de Céphalonie, de Sainte Maura, d'Ithaque, de Pacsou, de Cérigo et toutes les îles grandes et petites, habitées et inhabitées, situées vis-à-vis des côtes de la Morée et de l'Albanie». *Martens* 178° ἀν. Ἐν Γενίγγῃ 1831. Τόμ. Ζ' σ. 43.

² La république des Sept-îles est reconnue. *Martens* 178° ἀν. Ἐν Γενίγγῃ. 1831. Τόμ. Ζ'. 1800-1803 σ. 407.

³ «Les îles de Corfou, Céphalonie, Zante, St^e Maure, Ithaque, Cérigo et Paxo avec leurs dépendances, telles qu'elles sont désignées dans le Traité entre sa Majesté l'Empereur de toutes les Russies et la Porte-Ottomane du 21 Mars 1800. *Martens* 178° ἀν. Τόμ. Β'. 1814-1815 inclusiv. Ἐν Γενίγγῃ. 1818. Τόμ. Β' σ. 689.

ἀπόλυτον προστασίαν τῆς Μεγάλης Βρετανίας»¹.

Οὐ μόνον δ' ἐν τοῖς κειμένοις τῶν συνθηκῶν τούτων δὲν γίνεται ῥητὴ μναίξ τῆς Σάσωνος ὡς οὐδὲ τῶν λοιπῶν νησιῶν καὶ κτήσεων τῶν συμπεριλαμβανομένων ἀπὸ τῶν βενετικῶν χρόνων εἰς τὰ ἐξαρτήματα τῆς Ἑπτανήσου, ἀλλ' οὐδ' ἐν ἄλλοις ἐπισήμοις ἐγγράφοις ἀπορραύσασιν ἐκ τῶν συνθηκῶν ἐκείνων, ἀναγράφεται ὁμοίως. Οὕτω παρασιωπᾶται ἡ Σάσων μετὰ τῶν λοιπῶν ἐν τῷ Διατάγματι (Arrêté) τοῦ Βοναπάρτου τῷ ὑπογραφέντι ἐν Μεδιολάνῳ καὶ φέροντι χρονολογίαν ἕκτου ἔτους τῆς Δημοκρατίας καὶ ἡμερομηνίαν 17 brumaire, ἤτοι 28 Ὀκτωβρίου 1797. Διὰ τοῦ Διατάγματος τούτου αἱ ἐν τῷ Ἴονίῳ πελάγει γαλλικαὶ κτήσεις διηροῦντο εἰς τρεῖς διοικήσεις (départements), τὴν τῆς Κερκύρας, τὴν τῆς Ἰθάκης καὶ τὴν τοῦ Αἰγαίου².

Ὅμοίως ἐν τῷ δευτέρῳ ἀρθρῷ τοῦ Συντάγματος (Constitu-

¹ «... Et comme les îles de Corfou, Céphalonie, Zante, Sainte Maure, Ithaque et Cérigo, connues sous le nom des Sept-îles réunies, ainsi que les petites îles, parties habitées, partie désertes, qui en dépendent, ont été de même autrefois sous la souveraineté de notre Sublime Porte, et nommées ses tributaires et protégées; mais comme les vicissitudes des temps ont apporté des changements à cet état des choses, et que ces îles sont aussi tombées entre les mains de la Grande-Bretagne, cette cour a fait connoître qu' à l'exception des quatre districts ci-dessus, qui sont des parties essentielles de nos états impériaux, les dites îles ont été mises sous la protection immédiate et exclusive de S. M. le roi (padischah) de la Grande-Bretagne, et cela en conformité de la convention qui a été conclue entre les quatre grandes puissances uniquement par rapport aux dites îles». *Martens* ἐνθ' ἀν. Ἐν Γουγγυ. 1824. Τόμ. Ε' 1808-1822 σ. 389.

² 1) le département de Corcyre, comprenant l'île de Corfou, les îles de Paxo et d'Antipaxo, l'île de Fano, les établissements de Butrinto et de Parga; 2) le département d'Ithaque, comprenant l'île de Sainte-Maure, l'île Céphalonie, la petite Céphalonie, Prevesa, Vonitza; 3) le département de la mer Egée, comprenant l'île de Zante, les deux Strophades, l'île de Cérigo, les Dragonères. *Ide G. Pauthier* Les îles ionniennes pendant l'occupation française et le protectorat anglais. Ἐν Περσιόσις. 1868 σ. 8. Πρὸς. *Lucini* ἐνθ' ἀν. σ. 84.

zione) τῆς Ἑπτανήσου τῆς 18/30 Νοεμβρίου 1803, συνταγμένου ἰταλιστῆ, ἐπανελήφθη ἡ γενικὴ ἀνευ εἰδικῆς μνείας ἀναγραφὴ τῶν ἐξαρτημάτων τῆς Ἑπτανήσου διὰ τῶν λέξεων «Ἡ πολιτεία σύγκειται ἐκ πασῶν τῶν νήσων, μεγάλων καὶ μικρῶν, κατφκημένων καὶ ἀοίκων τῶν ἀνηκουσῶν ποτε εἰς τὴν βενετικὴν πολιτείαν καὶ κειμένων ἀπέναντι τῶν ἀκτῶν τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Ἀλβανίας¹». Προστίθεται δ' ἐν τῷ τρίτῳ ἄρθρῳ, ὅτι αἱ μὲν ἐπιτὰ μεγάλαι νῆσοι «μετέχουσι τοῦ δικαίου τῆς συνταγματικῆς εὐγενείας, αἱ δὲ λοιπαὶ εἶνε ἠθικῶς καὶ πολιτικῶς συμπεριειλημμένα εἰς τὰς νήσους, εἰς ἃς ὁ νόμος καθορίζει ὅτι ἀνήκουσι»². Ὁμοίως δ' ἐν τῷ Συντάγματι τῆς 26 Αὐγούστου 1817 ἐπὶ τῇ ἀναγνωρίσει τῆς ἀγγλικῆς προστασίας ἀνεγράφη ἐν τῷ πρώτῳ ἄρθρῳ, ὅτι «Ἡ ἡνωμένη πολιτεία τῶν Ἰονίων νήσων συνίσταται ἐκ τῆς Κερκύρας..... καὶ ἐκ τῶν ἄλλων μικρῶν νήσων τῶν κειμένων κατὰ μῆκος τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς Πελοποννήσου, αἵτινες πρότερον ἀνήκον εἰς τὴν βενετικὴν ἀρχὴν»³.

Ἄλλὰ, καίτοι ἐν οὐδεμιᾷ τῶν ἀνωτέρω συνθηκῶν καὶ συμβάσεων οὐδ' ἐν τοῖς ἐξ αὐτῶν ἀπορρέουσιν ἐπισήμοις ἐγγράφοις γίνεται ὀνομαστικὴ μνεία τῶν ἐξαρτημάτων τῶν Ἰονίων νήσων, ἐν οἷς καὶ ἡ Σάσων, γίνεται σαφές, ὅτι αὕτη συμπεριλαμβάνετο εἰς αὐτὰ ἐκ τῆς δηλώσεως τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀλβανίας, εἰς ἃς

¹ La Repubblica è composta da tutte le isole, grandi e piccole, abitate e desabitate, che appartenevano allo Stato Veneto, e sono situate dirimpetto alle coste di Morea e dell' Albania. "Id. Le tre Costituzioni (1800, 1803, 1817) delle Sette Isole Ionie. Ἐν Κερκύρᾳ. Tipografia Mercurio. 1849 σ. 41.

² Le sette principali, di Corfù . . . hanno il diritto alla nobiltà costituzionale. Le rimanenti sono moralmente e civilmente incorporate alle Isole, cui la legge determina che appartengono. "Id. Le tre Costituzioni ἐνθ' ἀν. Πρὸς. Pauthier ἐνθ' ἀν. σ. 16 κ. ε.

³ Gli Stati uniti delle Isole Ionie sono composti da Corfù . . e dalle altre piccole Isole situate lungo le Coste dell' Albania e della Morea, le quali precedentemente appartenevano al Dominio dei Veneziani. "Id. Le tre Costituzioni κτλ. σ. 190.

παράκειται ἡ Σάσων. Ἐτι δ' ἐνδεικτικωτέρα εἶνε ἡ φράσις «πρὸς νότον τοῦ κόλπου τοῦ Δρίνου» ἐν τῇ συνθήκῃ τοῦ Καμποφορμίου, ἅτε οὐδεμιᾶς ἄλλης νήσου πλὴν τῆς Σάσωνος κειμένης πρὸς νότον αὐτοῦ μέχρι τῆς Κερκύρας, τῶν Ὀθωνῶν, τῆς Ἐρικούσης καὶ τῆς Μαθράκης. Ἄν δὲ δὲν περιλαμβάνετο ἡ Σάσων εἰς τὰ ἐξαρτήματα τῆς Ἑπτανήσου, θὰ ἐγένετο μνεῖα τοῦ κόλπου τοῦ Αὐλώνος καὶ οὐχὶ τῶν «πρὸς νότον τῶν ἐκβολῶν τοῦ Δρίνου».

Καὶ ἄλλην δὲ ἀρνητικὴν βεβαίωσιν ἔχομεν, ὅτι ἐπὶ τῆς ἀγγλικῆς προστασίας ἡ Σάσων δὲν ἀνήκεν εἰς τὴν Τουρκίαν. Καὶ δὴ ὑπάρχει προκήρυξις ἰταλιστὶ ἐκδεδομένη τῇ 23 Αὐγούστου 1820 κατ' ἐντολὴν τοῦ ἀρμοστοῦ Θωμᾶ Μαϊτλανδ ὑπὸ τοῦ γραμματέως τῆς Γερουσίας Sidney Osborne, δι' ἧς καθορίζονται τὰ τοῦ τρόπου τῆς ἐπικοινωνίας τῶν ἀκτῶν τῶν ἀνηκουσῶν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ εἰς τὴν ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν ἀπὸ Μεσολογγίου μέχρις Αὐλώνος συμπεριλαμβανομένου, ἅτε κεκηρυγμένων ἐν ἀποκλεισμῷ κατὰ τὴν δήλωσιν τοῦ καπετάνμπεη. Ῥητῶς δὲ μνημονεύονται μόνον οἱ λιμένες Πρεβέζης καὶ Πάργας, Μεσολογγίου μέχρι τῆς ἄκρας τῆς ἀπέναντι τῆς Δευκάδος συμπεριλαμβανομένης, οἱ λιμένες Σαγιάδων καὶ Βουθρωτοῦ e gli altri porti siti alla loro vicinanza, δὲν συναναγράφεται δὲ ἡ Σάσων¹.

Ἄλλ' ἔχομεν καὶ ῤητὰς ἀποδείξεις περὶ τῆς εἰς τὰ ἐξαρτήματα τῶν Ἰονίων νήσων συμπεριλήψεως τῆς Σάσωνος. Καὶ δὴ ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ συνταγματάρχου Bory de Saint-Vincent συνταχθέντι Νέῳ Ἀτλαντὶ ἐν πίνακι ἐπιγραφομένῳ «Etat nominatif des îles et des écueils habités et inhabités qui dépendent encore du Gouvernement des îles Ioniennes» περιλαμβάνεται καὶ ἡ Σάσων².

¹ Gazzetta degli Stati uniti delle Isole Ionic τοῦ Σεβαστοῦ 14/26 Αὐγούστου 1820 ἀρ. 189.

² Bory de Saint-Vincent Nouvel Atlas pour servir à l'histoire des îles Ioniennes contenant cartes, plans, vues, costumes et médailles. Ἐν Παρισιῶν 1828 σ. V.

Καταφανέστατα δὲ μαρτυρεῖ τὴν εἰς τὰς Ἰονίους νήσους συμπεριληψὴν τῆς Σάσωνος, καὶ διὰ τὸ ἔξαρτήματος τῆς Κερκύρας, τὸ ἀπὸ 22 Ἰανουαρίου 1804 ἐπόμενον πρὸς τὴν Γερουσίαν τῆς Ἑπτανήσου πολιτείας ἔγγραφον τῆς οἰκείας ἐπιτροπείας, εἰς ἣν ἦτο ἀναταθειμένη ἡ σύνταξις νομοσχεδίων¹.

Ἑπτάνησος Πολιτεία
 Republica Settinsulare

22 Genajo 1804,
 Progetto 4°

All' Ecclem^{mo} Senato.

La Commissione incaricata della redazione de' progetti di Legge.

Cof' Suo rapporto dei 8 Corrente questa commissione ha dettagliate all' Eccm^{mo} Senato le ragioni che la determinarono a diferire la compilazione del progetto di Legge riguardante la filiazione delle isole piccole alle sette principali che viene contemplata dall' articolo 3° della Costituzione.

L' Eccm^{mo} Senato convinto dalle considerazioni della commissione restò persuaso della neccessità di ritraere prima gli opportuni lumi dai rispettivi Governi dell' Isole e li ricercò circolarmente per condursi sopra basi sicura nelle sue proposizioni.

Pressato però il Senato e conseguentemente la sua Commissione dall' atto Legislativo¹⁷,²⁰ corrente e del tenor dell' ufficio di accompagnamento del medesimo a darci il progetto di Legge suenunziato, con la condizione che si possa riservare la decisione sopra la filiazione di quelle piccole Isole, che attualmente non fosse determinabile, la commissione stessa uniformandosi alla superior volontà, dopo aver meditato con

¹ Τοῦ ἐγγράφου τούτου, ἀποκειμένου ἐν Κερκύρᾳ ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Γερουσίας (ἐν τοῖς Progetti di Leggi decretate dal 1803 - 1806) ἀντιγραφὸν ἀπέστειλέ μοι προθύμως ὁ ἀρχιεπιφύλαξ αὐτῶν κ. Σπυρ. Θεοτόκης, εἰς ἔν δια τὴν ἀποστολὴν τούτου καὶ τῶν κατωτέρω περὶ Ἐλαφονήσου καὶ Σαπιάνας ἐκδομένων ἐγγράφων μυρίας χρεωστῶ χάριτας. Ἐσφαλμένος δ' ὁ κ. Γερακάκης, ὅστις ἄλλως ἐπῆρξεν ὁ πρῶτος ὑποβαλεῖς τὴν ὑπερβῆν τοῦ ἐγγράφου τούτου, ἐν τῇ ἐφημερίδι κ' Ἀθηνῶν τῆς 18 Φεβρουαρίου 1918 ὡς ἡμερομηνίαν αὐτοῦ ἀναφέρει τὴν 22 Νοεμβρίου 1804 ἀντὶ τῆς 22 Ἰανουαρίου.

tutta l' applicazione sull' argomento, trova di non poter disimpegnarsi come desiderabile attesa l' insorta competenza tra le Isole di Santa Maura ed Itaca professanti ambedue diritto sulla filiazione delle adjacenti abitate isolette di Calamo e Castus e della non abitata di Arcudi.

Sostenuti tali diritti con molto calore dai rispettivi Senatori di dette Isole, la commissione cui mancano tuttora i richiesti lumi, non è in grado di spiegar opinione nè crede che l' Eccm^{mo} Senato lo sia di decidere la controversia senza quelle rischiarazioni che si attendono dai rispettivi Governi locali.

In tale stato di cose la commissione dovendo proporre un progetto di legge organico relativo al sumentovato articolo 3° della Costituzione attenendosi anche al senso dell' Atto Legislativo predetto ¹⁷/₁₀ corrente lo offre alla sapienza dell' Eccm^{mo} Senato del tenore che segue.

1° Appartengono e son moralmente e civilmente incorporate all' Isola di Corfù, le Isole piccole abitate e disabitate di Fanò, Merlere, Saseno, Samotrachio, Sivota, e tutte le altre situate nell' interno ed esterno del canale fino al Capo Formaggio. (Ἔπονται τὰ ἐξαρτήματα τῶν λοιπῶν νήσων).

Addì 22. GENAIO 1804.

Il Senato.

Udito il sudetto rapporto e progetto di Legge organica relativa all' articolo 3° della Costituzione sulla filiazione delle piccole Isole alle sette principali lo admite, lo decreta, e lo spedisce al Corpo Legislativo.

Gian Draco Melissinò	V ^o Preside.
Giovani Lascari	Senatore
Andrea Panà	»
Andrea Stavro	»
Giovanni Cappadoca	»
Nicolò Anino Anast.	»
Gerasimo Draculi	»
Stamo Calichiopulo	»
Rocco De Zorzis	»
Paulini	»
Spiridione Naranzi	»
Lascari Grammaticó	»

¹ Τὸ ἀνωτέρω Νομοσχέδιον κυρωθέν πρὸς τῆς Γερουσίας ἀπεσταλῆ ἐν ἀντι-

Ἐν ὀπισθογράφῳ δὲ τοῦ ἀνωτέρω ἐγγράφου ἀναγινώσκεται ἡ ἐξῆς ἀπὸ 3/16 Φεβρουαρίου 1804 ἐπικύρωσις τῆς Νομοθετικῆς συνελεύσεως·

Addì 3/15 Fevraio 1804.

L' Ecc^{mo} Supremo Corpo Legislativo.

Udito il progetto di Legge 22 Genajo decorso dell' Ecc^{mo} Senato intorno la filiazione delle piccole Isole a ca-dauna delle sette Principali della Republica.

Udite le Conclusioni della Censura Generale.

Udito il rapporto del Consiglio Legislativo.

Addottata l' urgenza proposta da S. E. Preside.

Il Supremo Corpo Legislativo sancisse il progetto stesso in articoli 8; e decreta che formi Legge della Republica e sia spedito al Senato per la Sua esecuzione, e pubblicazione.

Demetrio Petruzopulo Preside

Il Segretario del Consiglio Legislativo

J. Sicuro.

Τὴν ἀπόφασιν ταύτην τῆς Νομοθετικῆς συνελεύσεως τῶν Ἰονίων νήσων ἐθεώρουν καὶ αὐτοὶ οἱ Ἄγγλοι ὡς σαφεστάτην καὶ ἐπισημοτάτην ἀπόδειξιν, ὅτι ἡ Σάσων συνανήκεν εἰς τὰς Ἰονίους νήσους, καθ' ἃ ἐξάγεται ἐκ τοῦ κατωτέρω ἀπὸ 4/16 Δεκεμβρίου 1829 ἐγγράφου τοῦ ἀρμοστοῦ τῶν Ἰονίων νήσων

γράφῳ διὰ τοῦ ἀντιπροέδρου Μελισσηνοῦ πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς Νομοθετικῆς συνελεύσεως δι' ἐγγράφου ὑπὸ ἡμερομηνίαν 24 Ἰανουαρίου 1804. Ἴδε τὰ περὶ τούτου ἐν τοῖς ἀρχαίοις τῆς Γαρουσίας: Senato Costituzionale, Processo verbale N° D. D. Principia 16 Dicembre 1803, termina 11 Maggio 1804, ὅπου ἀναγινώσκονται τὰδε ἐν τῷ Processo Verbale addì 22 Gen. 1804 περὶ τῆς ἐπικυρώσεως τοῦ Νομοσχεδίου· *Udito il sudetto rapporto e progetto di Legge organica relativa all' articolo 3° della Costituzione sulla filiazione delle piccole isole alle sette principali, lo admette, lo decreta e lo spedisce al Corpo Legislativo.*

Gian Draco Melissinò Ve Fe

Per Copia conforme

Il Sup^o Segretario di Stato

f. Zambelli.

Letto in Senato adnesso ed approvato.

Gian Draco Melissinò Ve Fe

Co: Capodistria Segretario.

Φραγκίσκου Ἄδαμ πρὸς τὸν ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπουργὸν τῶν ἀποικιῶν Γεώργιον Murray, ἔχοντος ὡδε·

«Φρονῶ, ὅτι εἶνε ἐπίκαιρον καθ' ἣν ὥραν μελετᾶται ὑπὸ τῶν πληρεξουσίων τῶν συμμάχων δυνάμεων καὶ τῆς κυβερνήσεως τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος ὁ καθορισμὸς τοῦ ἐδάφους τῆς Ἑλλάδος νὰ ἐφελκύσῃ ἐκ νέου τὴν προσοχὴν ὑμῶν ἐπὶ ζητήματος, ὅπερ ἐπανειλημμένως ὑπεβλήθη εἰς τὸν ὑπουργὸν τῶν ἀποικιῶν τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος, ἀφορᾷ δ' εἰς ἱκανὰς τῶν νήσων τῶν κειμένων κατὰ μῆκος τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς Πελοποννήσου, νήσων ἀνηκουσῶν εἰς τὸ ἔδαφος τῆς Ἰονίου πολιτείας.

«Ἵνα ὑπενθυμίσω ὑμᾶς σαφέστερον τὸ ζήτημα τοῦτο, παρακαλῶ ὑμᾶς νὰνατρέξετε εἰς τὸ ἔγγραφον, τὸ ὁποῖον ὁ προκάτοχος μου ἀπηύθυνα πρὸς τὸν κόμιστα Μπάθουρστ ὡς καὶ εἰς τὰ ἐμὰ ἔγγραφα, ὧν αἱ χρονολογίαι σημειοῦνται ἐν περιθεωρίῳ¹, καὶ ἰδιαίτερώς εἰς τὸ συνημμένον εἰς τὸ ἔγγραφον ὅπερ ἀπηύθυνα πρὸς τὸν ὑπουργὸν Οὐσκινσων, ὅπερ καὶ συναποστέλλω.

«Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔγγραφον ἀποδεικνύει διὰ σαφεστάτου τρόπου, ὅτι ἅπασαι αἱ νῆσοι ἀπὸ τῆς Σιάωνος πρὸς βορρᾶν τῆς Κερκύρας μέχρι τῆς Ἐλαφονήσου πρὸς ἀνατολὰς τῶν Κυθῆρων ἀποτελοῦσι μέρος ἀναπόσπαστον τῆς Ἡνωμένης πολιτείας τῶν Ἰονίων νήσων»².

¹ (14)26 Δεκεμβρίου 1823, (31 Μαΐου) 11 Ἰουνίου 1824, (4)16 Αὐγούστου 1824, (23 Νοεμβρίου) 9 Δεκεμβρίου 1826, (30 Ἀπριλίου) 12 Μαρτίου 1828.

² «I deem it expedient, at this juncture, when the settlement of the territory of Greece is under the consideration of the Plenipotentiaries of the Allied Powers and of His Majesty's Government, to recall to your attention the consideration of the question which has on various occasions been brought under the notice of His Majesty's Colonial Secretary of State, regarding several of the Islands lying along the coasts of Albania and Morea and which Islands belong to the Territory of the Ionian States.

«The more clearly to bring this subject under your view, I beg to refer you to my Predecessor's dispatch addressed to Earl Bathurst, as